

ДРУГО ОДЕЉЕЊЕ

ПРЕДМЕТ ПЕЈЧИЋ против СРБИЈЕ

(представка број 34799/07)

ПРЕСУДА

СТРАЗБУР

8. октобар 2013. године

Ова пресуда ће постати правоснажна у околностима утврђеним чланом 44. став 2. Конвенције. Она може бити предмет редакторских промена.

У предмету Пејчић против Србије,

Европски суд за људска права (Друго одељење), на заседању Већа у саставу:

Guido Raimondi, *председник,*

Peer Lorenzen,

Dragoljub Popović,

András Sajó,

Nebojša Vučinić,

Paulo Pinto de Albuquerque,

Helen Keller, *судије,*

и Stanley Naismith, *секретар Одељења,*

после већања на затвореној седници одржаној 17. септембра 2013. године,

изриче следећу пресуду, која је усвојена на тај дан:

ПОСТУПАК

1. Предмет је формиран на основу представке (број 34799/07) против Републике Србије коју је Суду поднео, према члану 34. Конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљем тексту: „Конвенција“), српски и хрватски држављанин, г. Благоја Пејчић (у даљем тексту: „подносилац представке“), дана 7. августа 2007. године.

2. Подносиоца представке је заступао г. Ј. М. Борић, адвокат из Београда. Владу Србије (у даљем тексту: „Влада“) заступао је њен заступник, г. С. Царић. Влада Хрватске је искористила право да се као трећа страна умеша у предмет у складу са чланом 36. став 1. Конвенције, а заступала ју је њена заступница, гђа Ш. Стажник.

3. Подносилац представке је посебно тврдио да је одбијањем да му поново исплаћује војну пензију тужена Влада повредила његово право на имовину према члану 1. Протокола број 1 уз Конвенцију. Он је даље тврдио да је дужина његовог поступка некомпатибилна са захтевом „разумног рока“ из члана 6. став 1. Конвенције.

4. Представка је дана 29. маја 2012. године достављена Влади. Такође је одлучено да се допуштеност и основаност представке разматрају истовремено (члан 29. став 1.) и да се предмету да приоритет (Правило 41 Пословника Суда).

ЧИЊЕНИЦЕ

I ОКОЛНОСТИ ПРЕДМЕТА

5. Подносилац представке је рођен 1925. године и живи у Новом Саду, Србија.

A. Релевантан историјат случаја

6. Бивша Социјалистичка Федеративна Република Југославија (у даљем тексту: „СФРЈ“) пружала је две врсте пензијског осигурања – војно и цивилно. Права на пензију војних лица била су регулисана и обезбеђена преко савезних власти (члан 281. став 6. Устава СФРЈ из 1974. године). Припадници ЈНА, оружаних снага бивше СФРЈ, уплаћивали су доприносе и примали пензије из буџета Фонда ЈНА у Београду. То је био једини пензијски фонд који је постојао на савезном нивоу. Са друге стране, свака република имала је сопствени пензијски фонд [основан] за исплату цивилних пензија (за више информација, видети *Janковић против Хрватске* (одлука), број 43440/98, ЕЦХР 2000-Х).

7. После распада СФРЈ, Фонд ЈНА је генерално престао да исплаћује пензије пензионерима из новооснованих држава, и у већини случајева новоосноване државе преузеле су исплату пензија њиховим грађанима (видети *Janковић*, цитирана у горњем тексту, и *Kidumija против Босне и Херцеговине и Србије*, и *Remenović и Mašović против Босне и Херцеговине* (одлука), број 28233/08 и други, 4. јун 2013. године). Према Закону о ЈНА из 1994. године, Фонд ЈНА је трансформисан у Фонд за социјално осигурање војних лица Савезне Републике Југославије (коју је Србија наследила 2006. године; у даљем тексту: „Војни фонд“).

8. Питање бивших војних пензионера остало је нерешено између новооснованих држава и стога је било једна од тема којима се бавио Споразум о питањима сукцесије. Босна и Херцеговина, Хрватска, Савезна Република Југославија¹, Бивша Југословенска Република Македонија и Словенија су 29. јуна 2001. године потписале Споразум о питањима сукцесије (у даљем тексту: „Споразум о сукцесији“), који је ступио на снагу 2. јуна 2004. године. Анекс Е бавио се пензијама. Он се базирао на начелу стечених права, тиме што се права стечена у једном систему морају признати и поштовати у другом. Према Анексу Е свака држава следбеница преузела је одговорност за редовну исплату

¹ Савезна Република Југославија је 2003. године трансформисана у Државну заједницу Србија и Црна Гора. После распада Државне Заједнице 2006. године, Србија је постала искључиви следбеник.

пензија њеним грађанима који су били запослени у цивилној или војној служби бивше СФРЈ, без обзира на њихово тренутно пребивалиште, ако су те пензије финансиране из савезних фондова. У случају војних пензија, ако је неко лице држављанин више од једне републике бивше СФРЈ, пензију је требало да исплаћује држава у којој је то лице имало пребивалиште.

Б. Личне околности подносиоца представке

9. Подносилац представке је био официр у ЈНА до 1973. године, када се пензионисао. Фонд ЈНА му је одобрио пензију 11. јуна 1973. године. У то време подносилац представке је живео у Сплиту, Хрватска. Исплате пензије су му настављене из Фонда ЈНА и пошто је Хрватска објавила независност 1991. године.

10. Подносилац представке је 23. новембра 1993. године затражио обуставу исплате пензије из Фонда ЈНА, пошто му је пензија одобрена у Хрватској у складу са тадашњим релевантним хрватским законодавством, почев од 1. децембра 1993. године. Фонд ЈНА је 8. децембра 1993. године престао да подносиоцу представке исплаћује пензију.

11. Подносилац представке је до 18. јануара 2002. године стекао пребивалиште у Новом Саду, Србија.

12. Сплитска филијала Хрватског пензијског фонда је 31. марта 2004. године престала да му исплаћује пензију, зато што више није имао пребивалиште у Хрватској. Она је утврдила да је исплата пензија у иностранство могућа према релевантном домаћем закону само ако постоји међународни споразум или споразум о реципроцитету, који није постојао у односу на Србију.

13. Ту одлуку је 18. јануара 2005. године потврдио надлежни другостепени управни орган, а подносилац представке је обавештен да исплату пензије тражи од Војног фонда у Београду.

14. Подносилац представке је 11. новембра 2004. године поднео захтев Војном фонду за поновно успостављање исплате његове пензије почев од 1. априла 2004. године.

15. Војни фонд је 11. марта 2005. године одбио тај захтев сматрајући да је, према одељку 8(2) Уредбе о правима на пензију војних лица из 1994. године и члану 82(4) Закона о пензијском и инвалидском осигурању из 2003. године (видети ст. 28. и 29. у даљем тексту), подносилац представке имао право да изабере пензијски фонд само једном, а то је право већ искористио пребацивањем његове пензије у Хрватску 1993. године.

16. Комисија за жалбе Војног фонда (у даљем тексту: „Комисија за жалбе“) је 31. маја 2005. године потврдила ту одлуку. Подносилац

представке је 17. јуна 2005. године покренуо поступак за преиспитивање одлуке пред Судом Србије и Црне Горе.

17. Врховни суд је 31. јануара 2008. године (после трансформације Државне Заједнице Србија и Црна Гора и после реформе правосуђа) укинуо одлуку од 31. маја 2005. године и вратио предмет Комисији за жалбе ради поновног разматрања, саветујући је да у обзир узме Споразум о сукцесији.

18. Комисија за жалбе је 15. августа 2008. године одбацила жалбу подносиоца представке наставши да, без обзира на Споразум о сукцесији, подносилац представке није имао право на пензију у Србији. Она се поново ослонила на одељак 8(2) Уредбе о правима на пензију војних лица из 1994. године и члан 82. Закона о пензијском и инвалидском осигурању из 2003. године, констатујући да је у тренутку ступања на снагу Споразума о сукцесији подносилац представке имао пребивалиште у Хрватској и да је био корисник хрватског фонда. Тако је Комисија за жалбе нашла да се од подносиоца представке очекивало да се пресели у Хрватску и тамо поново стекне пребивалиште, како би се могао поново пријавити за пензију од хрватског фонда.

19. Подносилац представке је 9. септембра 2008. године покренуо поступак за преиспитивање предмета пред Врховним судом. У три наврата после тога он је ургирао код суда да донесе одлуку о његовом предмету, а 22. маја 2009. године писао је председници Врховног суда ургирајући код ње да његовом предмету да приоритет, с обзиром на године подносиоца и важност предмета за њега, пошто се тицао саме његове егзистенције.

20. Врховни суд је 8. октобра 2009. године укинуо одлуку од 15. августа 2008. године, пошто Комисија за жалбе није дала одговарајуће образложење за закључак да подносилац представке има право да само једном поднесе захтев за пренос пензије.

21. Председавајући Комисије за жалбе је 30. октобра 2009. године направио службену белешку у вези са захтевом подносиоца представке, констатујући да би одлука требало да буде урађена у року од шездесет дана и да се њом његова жалба одобрава и налаже Војном фонду да му призна право на пензију. Још једна белешка од 7. децембра 2009. године, коју је такође потписао председавајући Комисије за жалбе, указује да су запослени у Фонду, извесни М. и Ј., одбили да припреме нацрт одлуке како им је он рекао, пошто су сматрали да подносилац представке нема право на уживање пензије у Србији.

22. Комисија за жалбе је 30. децембра 2009. године поново одбацила жалбу подносиоца представке и упутила подносиоца представке да се пресели у Хрватску. Она је нашла да је, пошто је подносилац представке имао пребивалиште у Хрватској 2. јуна 2004.

године када је Споразум о сукцесији ступио на снагу, хрватски фонд искључиво одговоран за исплату његове пензије.

23. Управни суд је 17. децембра 2010. године потврдио ту одлуку, примењујући Закон о пензијском и инвалидском осигурању. Он није одговорио на захтев подносиоца представке да Споразум о сукцесији има предност над домаћим законима и подзаконским актима нити на његову тврдњу да је имао пребивалиште у Србији пре ступања на снагу наведеног споразума.

24. Подносилац представке је 28. јануара 2011. године поднео захтев за преиспитивање судске одлуке. Врховни касациони суд је 4. фебруара 2011. године одбацио његову жалбу.

25. Подносилац представке је 8. фебруара 2011. године поднео уставну жалбу. Чини се да је овај поступак још у току.

26. Дана 1. августа 2012. године, после измена у пензијском систему (видети став 29. у даљем тексту), Филијала Нови Сад Фонда за пензијско и инвалидско осигурање Републике Србије, поступајући самоиницијативно, утврдила је право подносиоца представке да прима пензију од тог фонда, почев од 1. јануара 2012. године. Релевантан део те одлуке гласи:

„Утврђено је да је

- ... Благоја Пејчићу војна пензија одобрена решењем од 1. јануара 1973. године...

- исплату је вршио Војни фонд у Београду до 30. новембра 1993. године, када је исплата прекинута на захтев Благоја Пејчић како би могао да прима пензију од Хрватског фонда, пошто је у то време имао пребивалиште у Сплиту, Хрватска.

- Хрватски фонд му је исплаћивао пензију до 1. априла 2004. године, када је исплата прекинута зато што се [Благоја Пејчић] преселио у Србију.

- Благоја Пејчић је држављанин Републике Србије и има пребивалиште на територији Републике Србије.

С обзиром на утврђене чињенице, закључено је да су услови за успостављање исплате његове пензије почев од 1. јануара 2012. године испуњени ...”

II РЕЛЕВАНТНО ДОМАЋЕ ПРАВО И ПРАКСА

А. Устав Републике Србије

27. Према члану 194. став 4. Устава међународни уговори и општа правила међународног права део су правног поретка Србије. Потврђени међународни уговори не смеју бити у супротности са Уставом, док остали закони у Републици не смеју бити у супротности са потврђеним међународним уговорима и општим правилима међународног права (члан 194. став 5.).

Б. Уредба о начину остваривања и престанку права из пензијског и инвалидског осигурања војних осигураника из 1994. године

28. Одељак 8(2) Уредбе о начину остваривања и престанку права из пензијског и инвалидског осигурања војних осигураника из 1994. године („Службени лист Савезне Републике Југославије“ – „Сл. лист СРЈ“, број 36/94) прописује да корисник војне пензије који стиче право на две или више пензија може да ужива само једну пензију, по сопственом избору.

В. Закон о пензијском и инвалидском осигурању из 2003. године

29. Члан 82(1) Закона о пензијском и инвалидском осигурању из 2003. године („Службени гласник Републике Србије“ – „Сл. гласник РС“, бр. 34/03, 64/04, 84/04, 85/05, 101/05, 63/06, 5/09 и 107/09), прописује да се права из пензијског и инвалидског осигурања остварују код фонда где је подносилац захтева последњи пут осигуран. Члан 83(3) овог Закона прописује да осигураник може остварити право на пензију код фонда где је имао најдуже осигурање, док став 4. истог члана прописује да се право на избор фонда из става 3. може искористити само једном. У периоду релевантном за овај предмет Закон о пензијском и инвалидском осигурању из 2003. године измењен је неколико пута. Изменом од 1. јануара 2008. године ван снаге су стављени ст. 2, 3 и 4 члана 83.

Почев од 1. јануара 2012. године одустало се од система посебног пензијског осигурања за војне кориснике у Србији, а Војни фонд је престао да постоји. Права и обавезе овог фонда преузео је Фонд за пензијско и инвалидско осигурање Републике Србије (у даљем тексту: „Фонд“). Члан 79(1) Закона о изменама и допунама Закона о пензијском и инвалидском осигурању („Сл. гласник РС“, број 101/10) прописује да Фонд преузима исплату војних пензија од Војног фонда почев од 1. јануара 2012. године за све кориснике који су примали војне пензије до 31. децембра 2011. године.

Г. Закон о облигационим односима из 1978. године

30. Члан 372. став 1 Закона о облигационим односима („Службени лист Социјалистичке Федеративне Републике Југославије“ - „Сл. лист СФРЈ“, бр. 29/78, 39/85, 45/89, 57/89 и „Сл. лист СРЈ“, број 31/93), прописује да је период застаривања захтева за накнаду неисплаћених повремених потраживања (као што су пензије) три године од дана доспећа (почетка остваривања) сваког појединачног права.

Д. Релевантна домаћа пракса

31. Министарство спољних послова тадашње Србије и Црне Горе¹ је 29. октобра 2004. године изнело став да би Војни фонд требало да непосредно примени Анекс Е уз Споразум о сукцесији приликом одобравања захтева за поновно успостављање исплате војних пензија.

32. Врховни суд је 10. априла 2008. године, у три случаја у вези са сличним питањима као у предметном случају, укинуо одлуке Војног фонда и Комисије за жалбе (одбијајући захтеве за поновно успостављање исплате војних пензија пензионерима ЈНА који су се из Хрватске преселили у Србију). Он је утврдио да ти органи нису имали надлежност за предметне случајеве, пошто су се они односили на захтеве за извршење правоснажних одлука управних органа којима се утврђују имовинска права (права на пензију), а што је у надлежности парничних судова.

После ове пресуде, Првостепени суд у Београду се, у пресуди од 30. јуна 2010. године (предмет број Р. 19327/2010), непосредно ослонио на Анекс Е у спору у вези са правом на пензију ЈНА једног тужиоца који се из Хрватске преселио у Србију. Апелациони суд из Београда је ту пресуду потврдио 28. априла 2011. године (предмет број Гж.15764/10). Релевантни део другостепене пресуде гласи како следи:

„[Ж]албом се неосновано оспорава тужиоцу право на исплату заосталих пензија ... позивањем на члан 82. Закона о пензијском и инвалидском осигурању; те је с тим у вези без утицаја тврдња да је тужилац имао пребивалиште на територији Републике Хрватске те да је подношењем захтева Заводу за мировинско осигурање Хрватске... искористио право избора фонда који ће му исплаћивати пензију... је неоснована. Ово стога што је несумњиво утврђено у поступку: подносилац захтева је држављанин Републике Србије, он има пребивалиште на територији републике Србије више година, и ... он је поднео захтев [Војном фонду] за исплату неисплаћених износа пензија... [П]римерујући ... одредбу члана 2. Анекса Е Споразума о сукцесији, која је по правној снази изнад законских и подзаконских одредби, [Војни фонд] је имао обавезу да тужиоцу исплати заостале износе пензије, и да настави са исплатама убудуће.”

III РЕЛЕВАНТНО МЕЂУНАРОДНО ПРАВО

33. Босна и Херцеговина, Република Хрватска, Република Македонија, Република Словенија и Савезна Република Југославија 29. јуна 2001. године приступиле су Споразуму о питањима сукцесије (у даљем тексту: „Споразум о сукцесији“). Споразум је ступио на снагу 2. јуна 2004. године.

Анекс Е Споразума о сукцесији регулише пензије. Члан 1. овог Анекса прописује да свака држава треба да прихвати одговорност за, и

¹ Видети фусноту 1 на страни 2.

редовно исплаћује, пензије засноване на закону које се финансирају из пензијских фондова бивших република СФРЈ. Релевантни делови члана 2. Споразума о сукцесији гласе како следи:

„Свака држава преузима одговорност за и редовно исплаћује пензије које дугује својим грађанима који су били цивилни или војни службеници СФРЈ, без обзира где имају боравиште или пребивалиште, ако су те пензије биле финансиране из савезног буџета или других савезних средстава СФРЈ; под условом да, у случају лица који је држављанин више од једне државе ... ако то лице има стално место боравка у једној од тих држава, исплату пензије врши та држава.”

34. Бечка конвенција о уговорном праву од 23. маја 1969. године („Службени лист СФРЈ“, број 30/72) прописује:

Члан 27.

Међународно право и поштовање уговора

„Страна не може да се позива на одредбе свог унутрашњег права као оправдање за пропуст да изврши уговор ...“

ПРАВО

И НАВОДНА ПОВРЕДА ЧЛАНА 1. ПРОТОКОЛА БРОЈ 1 УЗ КОНВЕНЦИЈУ

35. Подносилац представке се жалио да је тиме што је одбила да му поново исплаћује његову војну пензију Тужена држава повредила његово право на имовину према члану 1. Протокола број 1, који гласи како следи:

„Свако физичко и правно лице има право на неометано уживање своје имовине. Нико не може бити лишен своје имовине, осим у јавном интересу и под условима предвиђеним законом и општим начелима међународног права.

Претходне одредбе, међутим, ни на који начин не утичу на право државе да примењује законе које сматра потребним да би регулисала коришћење имовине у складу с општим интересима или да би обезбедила наплату пореза или других дажбина или казни.“

А. Поднесци странака

1. Влада

36. Влада је ставила неколико примедба у вези са допуштеношћу ове притужбе. Прво, она је тврдила да је, иако је домаћи поступак у предметном случају започео након што је Србија ратификовала Конвенцију 4. марта 2004. године, тврдња подносиоца представке неразрешиво повезана са догађајима који су се десили пре тог времена и који су тако ван временске надлежности Суда (посебно, распад бивше СФРЈ 1991. године и одлука подносиоца представке да се пресели у Србију у јануару 2002. године). Влада је даље изнела да представка покреће питања њене компатибилности *ratione personae* с обзиром да је поступак вођен у Хрватској. Хрватска администрација је подносиоца представке лишила његовог права на пензију утврђеног још 1973. године одбијајући да настави исплату пошто се он преселио у Србију.

37. Влада је даље изнела да подносилац представке није исцрпео сва расположива домаћа правна средства за његову притужбу у Хрватској (видети став 13. у горњем тексту) и да није употребио уставну жалбу Уставном суду Србије на одговарајући начин. Подносилац представке је покренуо поступак пред овим судом скоро пет година пошто је уставна жалба уграђена у правни систем земље. Штавише, подносилац представке је требало да поднесе нови захтев за исплату пензије после промена у пензионом систему у јануару 2012. године, када је Фонд преузео исплату војних пензија чак и за оне војне кориснике који нису примали пензије од Војног фонда (укључујући и овог подносиоца представке) у складу са Споразумом о сукцесији. По сазнању за предмет подносиоца представке пред овим Судом, Фонд је поступио самоиницијативно. Подносилац представке и даље може покренути парнични поступак ради накнаде неисплаћене пензије у складу са општим правилима о одговорности за штету проузроковану од стране надлежних органа, под условом да може да докаже да су у његовом случају поступали незаконито. С тим у вези, Влада је изнела да су тужиоци, у неколико других случајева сличних конкретном случају, били успешни у добијању одштете у парничним поступцима (видети став 32. у горњем тексту).

38. У вези са основаношћу притужбе, Влада је тврдила да је тиме што се преселио у Србију подносилац представке сам себи створио правну ситуацију на коју се жали. Требало је да се распита код надлежних органа о томе да ли би му пензија могла бити исплаћивана у Србији из хрватског фонда. Надлежни органи Тужене државе применили су релевантно законодавство када су одбили његов захтев пошто је подносилац представке већ искористио право да изабере фонд за исплату његове пензије. Тужена држава је имала општи интерес да

одбије захтев подносиоца представке, а то је била заштита њеног пензијског система.

2. Подносилац представке

39. Подносилац представке је тврдио да у сврхе временске надлежности Суда, ни датум његовог пресељења у Србију нити датум његовог захтева хрватским органима ради наставка исплате његове пензије, нису од важности. Оно што је било важно је датум када је он покренуо поступак у Туженој држави. Подносилац представке је даље изнео да је, када је он покренуо поступак у Туженој држави 11. новембра 2004. године, Споразум о сукцесији, који јасно дефинише одговорност за исплату војне пензије између држава следбеница, већ био на снази. Пошто је он био држављанин и Хрватске и Србије, са пребивалиштем на територији Србије, јасно је да је Тужена држава одговорна за исплату његове пензије.

40. Надлежни органи Тужене државе су, међутим, одбили његов захтев ослањајући се на Уредбу о правима војних лица на пензију из 1994. године и Закон о пензијском и инвалидском осигурању из 2003. године, који има мању правну важност од ратификованог међународног споразума. Подносилац представке је такође изнео да је мишљење које су изнели надлежни органи заправо мишљење једног њиховог члана, која му је неколико пута усмено рекла да „док је она тамо његов захтев никада неће бити одобрен“. Тек пошто је Тужена држава обавештена о поступку пред овим Судом, подносиоцу представке је признато право да прима пензију од пензијског фонда Тужене државе. Међутим, утврђено је да ово право важи тек од 1. јануара 2012. године. Одлука од 1. августа 2012. године ослонила се на потпуно исте разлоге које је он износио током поступка. С обзиром на то, још више буни то зашто његов захтев раније није одобрен. Промена у пензијском систему је била небитна за његов случај, пошто се он тицао само промене идентитета фонда одговорног за исплату пензије.

41. Подносилац представке је даље изнео да је, тек после одлуке од 1. августа 2012. године када је Фонд преузео одговорност за исплату његове пензије, он заправо стекао правни основ да тражи накнаду пред парничним судовима. Он је, међутим, одлучио да сачека исход поступка пред овим Судом. Подносилац представке је такође оспорио аргумент Владе у вези са делотворношћу парничног поступка у овој врсти случаја. Прво, у предметима два друга пензионера ЈНА, које је Влада понудила као примере, Врховни суд је утврдио да управни органи нису имали надлежност за предметно питање да би се бавили њиховим захтевима, и да су били упућени да покрену парничне поступке. У случају подносиоца представке, са друге стране, Врховни суд је два пута вратио предмет управним органима на поновно разматрање, и упутио их да примене Споразум о сукцесији. Друго, ти

тужиоци су морали да покрену нови круг парничних поступака, упркос томе што су добили пресуде у њихову корист, зато што још нису почели да примају потпуну исплату њихових пензија од Фонда.

Б. Коментари треће стране која се умешала

42. Влада Хрватске је изнела да су власти бивше СФРЈ подносиоцу представке признале право на пензију. Хрватска је једноставно признала ту чињеницу и наставила да му исплаћује пензију после њене независности у јуну 1991. године и распада СФРЈ. Подносилац представке је био војни пензионер, а исплата његове пензије у иностранству била би једино могућа према релевантном домаћем праву да је постојао међународни уговор или споразум о реципроцитету. Међутим, такав међународни уговор или споразум о реципроцитету нису постојали у то време између Хрватске и Србије. Влада Хрватске је даље изнела да примедбе Тужене државе на допуштеност представке треба одбити: из чињеница предмета било је јасно да Суд има временску надлежност. Аргументи Тужене државе у вези са компатибилношћу *ratione personae* предмета и исцрпљеношћу домаћих правних средстава у Хрватској имали су искључиво за циљ пребацавање одговорности за ситуацију подносиоца представке на Републику Хрватску.

43. Питање исплате ЈНА пензија између бивших република СФРЈ решено је Споразумом о сукцесији, који је ступио на снагу 2. јуна 2004. године. Било је јасно да је према Споразуму о сукцесији исплата пензије подносиоцу представке одговорност Тужене државе.

В. Оцена Суда

1. Допуштеност

(а) Компатибилност *ratione temporis* и *ratione personae*

44. У вези са овим примедбама Владе, Суд примећује да се притужба подносиоца представке односи на поступак пред надлежним органима Тужене државе, који је он покренуо пошто је она ратификовала Конвенцију. Сходно томе, ове примедбе би требало одбацити.

(б) Исцрпљеност домаћих правних средстава

45. На почетку, Суд примећује да пошто је представка поднета пре 7. августа 2008. године, подносилац представке није био обавезан да поднесе уставну жалбу пре прослеђивања предмета овом Суду (видети

Винчић и други против Србије, бр. 44698/06 *et al.*, став 51., 1. децембар 2009. године).

46. У вези са тврдњом Владе да је подносилац представке требало да покрене нови управни поступак после промене у пензијском систему (после спајања цивилних и војних фондова), Суд се слаже са подносиоцем представке да се промена тичала само промене у идентитету фонда одговорног за исплату пензије. Војни фонд је заиста престао да постоји, почев од 1. јануара 2012. године, а сва његова права и обавезе преузео је Фонд (видети став 29. у горњем тексту).

47. Суд међутим сматра да ово није произвело никакве значајне промене за суштину захтева подносиоца представке што би указивало на било какву потребу да се покрене нови поступак у вези са захтевом пред Фондом.

48. Посебно, не би било оправдано очекивати од подносиоца представке да води исти поступак пред правним следбеником органа који је претходно одбацио његов захтев. Тим пре, зато што је одлука од 1. августа 2012. године, која дозвољава исплату пензије подносиоца представке из Фонда, заснована на истим разлозима на којима је подносилац представке био засновао његов захтев Војном фонду из новембра 2004. године.

49. Штавише, у вези са аргументом Владе који се тиче парничног поступка, Суд примећује да он није битан за случај подносиоца представке. У два случаја која је Влада понудила као примере, за разлику од случаја подносиоца представке, Врховни суд је утврдио да је управним органима недостајала надлежност за предметно питање да би се бавили њиховим захтевима и упутио је тужиоце да покрену парнични поступак. Он је такође констатовао да је подносилац представке изнео да су два војна корисника на која се Влада позвала морала да покрену нове парничне поступке упркос чињеници да су добили пресуде у њихову корист, зато што је Фонд одбио да им исплаћује пензије. Влада није оспорила овај аргумент.

50. Осим тога, у парничном поступку подносилац представке може добити накнаду штете, под условом да може доказати да су у његовом случају надлежни органи поступали незаконито. Суд се слаже са подносиоцем представке да ово заправо није било могуће пре одлуке Фонда од 1. августа 2012. године. Даље, у складу са релевантним одредбама Закона о облигационим односима из 1978. године, подносилац захтева у парничном поступку може да добије само део штете (релевантан период застарелости од три године: видети став 30. у горњем тексту).

51. На основу горе наведеног историјата, Суд налази да се примедба Владе мора одбацивати.

52. Коначно, с обзиром на оно што је утврдио у вези са компатибилношћу *ratione personae*, Суд одбацује примедбу Владе у

вези са исцрпљеношћу доступних правних средстава за притужбу подносиоца представке у Хрватској.

(в) Закључак

53. Суд констатује да ова притужба није очигледно неоснована у оквиру значења члана 35. став 3 (а) Конвенције. Даље примећује да није недопуштена ни по ком другом основу. Према томе, она се мора прогласити допуштеном.

2. Основаност

54. Суд подсећа да члан 1. Протокола број 1 уз Конвенцију не ствара право на стицање имовине. Он не ставља никаква ограничења слободи Држава уговорница да одлучују о томе да ли да успоставе неку врсту социјалне сигурности или пензијског система, нити да ли да изаберу врсту или износ помоћи или пензије које ће обезбеђивати по таквом програму. Међутим, када Држава уговорница има на снази законодавство које прописује исплату права из социјалне помоћи или пензије – било да је условљена претходним плаћањем доприноса или не – за такво законодавство се мора сматрати да ствара својински интерес који спада у оквир члана 1. Протокола број 1 за лица која испуњавају његове захтеве. Према томе, када се износ помоћи или пензије смањи или елиминише, то може представљати мешање у имовину, што захтева оправдање општим интересом (видети *Stec и други против Уједињеног Краљевства* (одлука) [ВВ], бр. 65731/01 и 65900/01, став 54., ЕЦХР 2005-Х; *Kjartan Ásmundsson против Исланда*, број 60669/00, став 39., ЕЦХР 2004-IX; и *Valkov и други против Бугарске*, број 2033/04., став 84., 25. октобар 2011. године).

55. Конкретне странке не споре да непрекидно право подносиоца представке представља имовину у оквиру значења члана 1. Протокола број 1 уз Конвенцију (видети, на пример, *Stec и други*, цитирана у горњем тексту, став 51.).

56. Суд примећује да је Споразум о сукцесији ступио на снагу 2. јуна 2004. године. Према Анексу Е уз Споразуму, свака држава сукцесор преузела је одговорност за редовну исплату пензија њеним грађанима који су били запослени у цивилној или војној служби бивше СФРЈ, без обира на тренутно место пребивалишта, ако су те пензије финансиране из савезних фондова. У случају војних пензија, ако је неко лице било држављанин више од једне републике бивше СФРЈ, пензију треба да исплаћује држава где то лице има пребивалиште.

57. У вези са применљивошћу Споразума о сукцесији, Суд примећује да је Министарство спољних послова тадашње Србије и Црне Горе, као и домаћи судови, изразило мишљење да би он требало да буде непосредно примењив у вези са захтевима за поновно успостављање исплата војних пензија (видети став 31. у горњем

тексту). С тим у вези, Суд примећује да према Уставу Србије међународни споразуми имају предност у смислу њихове законске снаге над домаћим законима (видети став 27. у горњем тексту). Штавише, према међународном праву, укључујући и Бечку конвенцију о уговорном праву, Србија не може избегавати обавезу да примени међународни уговор позивајући се на одредбе унутрашњег права (видети став 34. у горњем тексту).

58. Према томе, јасно је да је према Споразуму о сукцесији, који важи, земља пребивалишта била релевантан критеријум за утврђивање одговорности за исплату војних пензија у предметима као што је конкретан. Подносилац представке се преселио у Србију пре ступања на снагу Споразума о сукцесији, у јануару 2002. године (видети став 11. у горњем тексту). Од 2. јуна 2004. године надаље Тужена држава је преузела одговорност за исплату војних пензија њеним држављанима са двојним држављанством са пребивалиштем на њеној територији. Предметни подносилац представке јасно припада овој категорији. Иако је он тражио да му се пензија исплаћује из Војног фонда почев од 1. априла 2004. године, Суд подсећа да је ова одговорност утврђена са важношћу тек од 2. јуна 2004. године. Одбијање надлежних управних органа да обнове исплату пензије подносиоца представке без сумње је представљало мешање у његово право на мирно уживање имовинских права у сврхе прве реченице првог става члана 1. Протокола број 1.

59. Главно питање је да ли је то мешање било у складу са законом.

60. Надлежни управни органи су у случају подносиоца представке одбили да примене Споразум о сукцесији упркос јасном упутству Врховног суда, већ су се ослонили на Уредбу о начину остваривања и престанку права из пензијског и инвалидског осигурања војних осигураника из 1994. године и Закон о пензијском и инвалидском осигурању из 2003. године (видети ст. 15. и 18. у горњем тексту). У одлуци од 30. децембра 2009. године Комисија за жалбе је утврдила да је, пошто је подносилац представке имао пребивалиште у Хрватској 2. јуна 2004. године када је Споразум о сукцесији ступио на снагу, Пензијски фонд Хрватске био искључиво одговоран за исплату његове пензије (видети став 22. у горњем тексту). Међутим, овај аргумент нема потпору у чињеницама предмета извучених из списка предмета, и, заиста, Влада није тврдила супротно. Штавише, исплата пензије подносилаца захтева из Пензијског фонда Хрватске прекинута је 31. марта 2004. године, баш због тога што он више није живео у Хрватској.

61. Штавише, из копије службене белешке у спису предмета јасно је да су извесни М. и Ј., запослени у Војном фонду, одбили да испоштују упутства претпостављених да саставе одлуку којом се усваја захтев подносиоца представке (видети став 21. у горњем тексту). Влада није оспорила веродостојност ове белешке. У тим околностима,

Суд је могао само да закључи да се у овом случају поступило очигледно незаконито.

62. Штавише, 1. августа 2012. године Филијала фонда у Новом Саду самоиницијативно је утврдила право подносиоца представке да прима исплате пензије од Фонда почев од 1. јануара 2012. године, ослањајући се на прецизно исте разлоге као што су они на којима је подносилац представке засновао своје захтеве током поступка, од новембра 2004. године надаље. Као што је већ речено у горњем тексту у делу о допуштености (видети став 47. у горњем тексту), Суд не сматра да је реформа пензијског система проузроковала неке битне промене за суштину захтева подносиоца представке. Који год да је био разлог усвајања 1. августа 2012. године, то није била промена у његовим законским правима.

63. С обзиром на горе наведено, Суд сматра да је одбијање захтева подносиоца представке за обнављање исплате пензије за период после ступања на снагу Споразума о сукцесији до 1. августа 2012. године, представљало мешање у његова имовинска права што није у складу са домаћим правом. Према томе, дошло је до повреде члана 1. Протокола број 1 уз Конвенцију.

II НАВОДНА ПОВРЕДА ЧЛАНА 6. КОНВЕНЦИЈЕ

64. Подносилац представке се жалио да је дужина његовог поступка била некомпатибилна са захтевом „разумног рока“ из члана 6. став 1 Конвенције, који у релевантном делу гласи како следи:

„Свако, током одлучивања о његовим грађанским правима и обавезама ..., има право на ... расправу у разумном року пред ... судом...“

65. Влада је оспорила ту тврдњу.

66. Трећа страна се сложила са подносиоцем представке.

А. Допуштеност

67. Суд примећује да је ова притужба повезана са оном која је разматрана у горњем тексту, па се исто тако мора прогласити допуштеном.

Б. Основаност

68. Суд је већ утврдио да када према домаћем законодавству подносилац представке мора да исцрпи све претходне управне поступке пре обраћања суду, поступак пред управним органима се укључује када се рачуна укупна дужина поступка у сврхе члана 6. Конвенције (видети, на пример, *König против Немачке*, 28. јун 1978.

године, став 98., серија А број 27; *Kiurkchian против Бугарске*, број 44626/98, став 51., 24. март 2005. године; и *Vožić против Хрватске*, број 22457/02, став 33., 29. јун 2006. године).

69. У вези са периодом који треба узети у обзир, Суд прво примећује да је управни поступак покренут 11. новембра 2004. године, а да је 11. марта 2005. године Војни фонд донео одлуку којом се захтев подносиоца представке одбија. Међутим, период који треба узети у разматрање почео је тек када се подносилац представке жалио против те одлуке, пошто је тек тада „спор“ у оквиру значења члана 6. став 1 настао (видети, између осталог, *Janssen против Немачке*, број 23959/94, став 40., 20. децембар 2001. године). Подносилац представке није дао тачан датум жалбе, али у сваком случају она није могла бити поднета после 26. марта 2005. године, пошто је рок за жалбу на првостепену одлуку петнаест дана. Суд даље примећује да поступак очигледно још увек у току пред Уставним судом. До сада он траје више од осам година. У том периоду, донето је осам одлука, предмет је разматран на три нивоа судске надлежности, а два пута је враћен на нижу инстанцу.

70. Суд подсећа да се оправданост дужине поступка мора ценити у светлу околности предмета и позивајући се на следеће критеријуме: сложеност предмета, понашање подносиоца представке и односних органа, те према важности спора за подносиоца представке (видети *Mikulić против Хрватске*, број 53176/99, став 44., ЕЦХР 2002-I, и, међу многим другим ауторитетима, *Frydlender против Француске* [ВВ], број 30979/96, став 43., ЕЦХР 2000-VII). Суд даље подсећа да је посебна марљивост неопходна у споровима о пензијама (видети, између осталог, *H.T. против Немачке*, број 38073/97, став 37., 11. октобар 2001. године).

71. Суд не сматра конкретан случај случајем такве сложености да би поступак ове дужине био оправдан. Штавише, у списима предмета не постоји ништа што указује да је претерану дужину поступка проузроковало понашање подносиоца представке. Кашњење је углавном проузроковано узастопним враћањима предмета на нижу инстанцу па се према томе првенствено приписује властима (видети *Wierciszewska против Пољске*, број 41431/98, став 46., 25. новембар 2003. године).

72. У светлу критеријума утврђених у судској пракси Суда и с обзиром на све околности предмета, посебно узимајући у обзир важност предмета спора за подносиоца представке, и пошто Влада није понудила никакво оправдање, Суд сматра да је дужина поступка на који се подносилац жали била претерана и није била у складу са захтевом разумног рока. Према томе, дошло је до повреде члана 6. став 1 Конвенције.

III НАВОДНА ПОВРЕДА ЧЛАНА 13. КОНВЕНЦИЈЕ

73. Подносилац представке се такође жалио да нема делотворан домаћи правни лек за испитивање основаности његових притужби, односно на повреду члана 13. Конвенције. Члан 13. прописује:

„Свако коме су повређена права и слободе предвиђени у овој Конвенцији има право на делотворан правни лек пред националним властима, без обзира на то да ли су повреду извршила лица која су поступала у службеном својству.“

74. Влада је оспорила ту тврдњу.

75. Трећа страна се сложила са подносиоцем представке.

76. Суд примећује да је ова притужба повезана са две притужбе већ разматране у горњем тексту, па се она мора на исти начин прогласити допуштеном.

77. С обзиром на оно што је утврдио према члану 6. Конвенције и члану 1. Протокола број 1 уз Конвенцију, Суд сматра да није неопходно да се разматра да ли је у овом случају такође дошло до повреде члана 13. Конвенције.

IV ПРИМЕНА ЧЛАНА 41. КОНВЕНЦИЈЕ

78. Члан 41. Конвенције прописује:

„Када Суд утврди прекршај Конвенције или протокола уз њу, а унутрашње право Високе стране уговорнице у питању омогућава само делимичну одштету, Суд ће, ако је то потребно, пружити правично задовољење оштећеној странци.“

A. Штета

79. Подносилац представке је тражио 10.000 евра (ЕУР) на име нематеријалне штете. Он је даље тражио накнаду материјалне штете са законском каматом у вези са заосталим исплатама пензије (1. април 2004. године – 31. децембар 2011. године), у износу од приближно 31.000 евра.

80. Влада је сматрала да су тражени износи претерани и неоправдани.

81. Суд сматра да је подносилац представке у овом случају свакако претрпео одређену нематеријалну штету. Процењујући на основу правичности, како се то захтева чланом 41. Конвенције, Суд подносиоцу представке досуђује 3.900 евра на име нематеријалне штете, плус порез који се треба платити. У вези са захтевом за накнаду материјалне штете, тужена Влада мора да подносиоцу представке исплати његове доспеле пензије од 2. јуна 2004. године (датум када је Тужена држава постала одговорна за исплату његове пензије према Споразуму о сукцесији (видети став 58. у горњем тексту) до 31. децембра 2011. године, заједно са законском каматом.

Б. Трошкови

82. Подносилац представке је такође тражио 4.335 евра за трошкове настале пред домаћим судовима и пред овим Судом.

83. Влада је сматрала да је тај износ претеран.

84. Према пракси Суда, подносилац представке има право на надокнаду трошкова само у оној мери у којој је показано да су они заиста и неопходно настали и да је износ оправдан. У предметном случају, на основу докумената које поседује и горе наведених критеријума, Суд сматра да је разумно да се досуди тражена сума од 4.335 евра, за покриће трошкова по свим основама.

В. Затезна камата

85. Суд сматра да је примерено да затезна камата буде заснована на најнижој каматној стопи Европске централе банке уз додатак од три процентна поена.

ИЗ ТИХ РАЗЛОГА, СУД ЈЕДНОГЛАСНО,

1. *Проглашава* представку допуштеном;
2. *Утврђује* да је дошло до повреде члана 1. Протокола број 1 уз Конвенцију;
3. *Утврђује* да је дошло до повреде члана 6. Конвенције;
4. *Утврђује* да нема потребе да се притужба разматра према члану 13. Конвенције;
5. *Утврђује*
 - (а) да Тужена држава треба да исплати подносицу представке у року од три месеца од датума када пресуда постане правоснажна, у складу са чланом 44. став 2 Конвенције, на име претрпљене материјалне штете, његове доспеле пензије од 2. јуна 2004. године до 31. децембра 2011. године, заједно са законском каматом, и следеће износе, који ће се претворити у српске динаре по важећем курсу на дан измирења:
 - (i) ЕУР 3.900 (три хиљаде девет стотина евра), плус порез који се може платити, на име нематеријалне штете; и
 - (ii) ЕУР 4.335 (четири хиљаде три стотине тридесет пет евра),

плус порез који се може наплатити од подносиоца представке,
на име трошкова;

(б) да по истеку горе наведена три месеца до исплате, треба платити обичну камату на горе наведене износе по стопи која је једнака најнижој каматној стопи Европске централне банке у законском периоду уз додатак од три процентна поена;

6. *Одбија* преостали део захтева подносиоца представке за правично задовољење.

Састављено на енглеском језику и достављено у писаној форми на дан 8. октобар 2013. године, у складу са правилом 77 ст. 2 и 3 Пословника Суда.

Stanley Naismith
Секретар

Guido Raimondi
Председник